

*Pedagogical Constitution
of Europe*

*Педагогічна Конституція
Європи*

*Педагогическая Конституция
Европы*

Pedagogical Constitution of Europe

Preamble

Integration process that unfolds across Europe requires forming a modern subject of European life – a person able to coexist in a multicultural society in peace and concord in accordance with the principles of humanism, mercy, justice and freedom. At the same time, the European community, brought up on democratic traditions of openness and trust, more urgent encounters necessity to preserve and protect them under conditions of modern challenges - economic and financial crises, international terrorism, racial and religious intolerance even more urgent. There is a real threat of moral and spiritual degradation of humanity, having in mind a threat of exhaustion of natural resources, nuclear or ecological disaster and other global issues of modernity.

Every person who is concerned with the future of forthcoming generations has to prevent these complex processes and resist them. There is a fair judgment that says that implementation of this historical mission is impossible without a teacher - one of the key subjects of positive changes. A teacher is called up by society to be a guide of democratic ideas and high morality. Teaching children and youth, forming their outlook and culture, he is able to nurture aspiration to mutual understanding, solidarity, tolerance and effective cooperation under conditions of living in the common European house. Pedagogues (school teachers, kindergarten teachers, social pedagogues and teachers of higher educational institutions) are able to assert the authority of spirituality and ideals of the European community in the European educational area.

Undoubtedly, future of any nation, state and concord of nations depends substantially on the quality training of future pedagogues. Today European countries offer models of implementation of such training that vary by content and form as well. Integration educational processes, that run in modern Europe, encourage the search for common methods of complex architecture of professional training of pedagogues. Pedagogical Constitution of Europe envisages determination of a unified value and a methodological training platform of a new teacher for the united Europe of the XXI century. This document covers key parameters of pedagogical education - development principles, content, conditions, expected results of its implementation.

It is necessary to pay the highest honours to the representatives of European countries, outstanding pedagogues, philosophers, devotees of educational work, who during historical development formed a common

platform of values, typical for all countries and nations not only of the European continent, but of the whole world: Henry Wallon, Juan Luis Vives, Lev Vyhotskyi, Johann Friedrich Herbart, Dimitris Glynos, Nikolaj Frederik Severin Grundtvig, Wilhelm von Humboldt, Jean-Ovide Decroly, Friedrich Adolph Wilhelm Diesterweg, Marc-Antoine Jullien de Paris, Petr Kapterev, Allen Kay, Georg Kerschensteiner, Jan Amos Komensky, Janusz Korczak, Roger Cousinet, John Locke, Anton Makarenko, Maria Montessori, Alexander Sutherland Neill, Johann Heinrich Pestalozzi, Jean Piaget, Jean-Jacques Rousseau, Antonio Sergio de Sousa, Bogdan Suchodolski, Vasyl Sukhomlynsky, Hilda Taba, Agoston Trefort, Konstantin Ushynsky, Friedrich Froebel, Celestin Freinet, Torsten Husen, Rudolf Steiner and others.

The main values among the formulated ones are anthropocentrism, tolerance, peacefulness, ecological safety, respect for human rights, solidarity. Training of pedagogues in accordance with a single scale of common to all mankind values, taking into consideration national peculiarities, is the main pivot, around which modernizing and innovation processes of pedagogical education in the modern European area should be implemented. A European teacher is called to find answers to challenges of the epoch and to facilitate pupils' and students' audience integration in the bosom of the process of scientific knowledge, high culture, socio-practical experience of generations, common to all mankind socio-cultural values, spirit of humanism and humanity.

Normative fundamentals of professional pedagogical training were laid down by the ILO/UNESCO Recommendation concerning the Status of Teachers (1966) and UNESCO Recommendation concerning the Status of Higher-Education Teaching Personnel (1997), Lisbon Recognition Convention (1997), concerning recognition of qualifications in the sphere of higher education, Bologna declaration concerning creation of European Higher Educational Area, International Standard Classification of Education (ISCED-2011).

Topicality of "Pedagogical Constitution of Europe", developed by professors Viktor Andrushchenko (Ukraine), Moritz Hunzinger (Germany), Algirdas Gaizhutis, lies in supplement of the list of international documents in the sphere of higher education with the document that integrates the ideas of fundamentals of pedagogical training into the European Higher Education Area.

Chapter 1 **General Provisions**

Article 1.1. Pedagogical Constitution of Europe (hereinafter – Constitution) defines principles and methodology of philosophy and policy of the process of

training a new teacher for the united Europe of XXI century.

Article 1.2. Constitution is adopted by the General Meeting of the Association of Rectors of Pedagogical Universities in Europe.

Article 1.3. Constitution outlines principles of coordinated transnational policy in the sphere of pedagogical education, defines principles of forming, organization and activity of key links of the general mechanism of training pedagogical staff with the purpose of improving its quality, directs pedagogical activity, promotes development of partnership between states in the system of pedagogical education of the European area.

Article 1.4. Principles of Constitution, having integrative character, may be adapted to the national pedagogical traditions and policy in the sphere of higher pedagogical education of every state concerned.

Article 1.5. Provisions of Constitution are of non-party nature and are not subjected to identification with ideological principles of any political party.

Chapter 2

Pedagogical Education in the European Area

Article 2.1. Pedagogical education is a system of transfer of fundamental, applied and actual knowledge in the process of training and educational activities of different types of educational institutions, oriented on training of pedagogues of pre-school, primary and secondary education, teachers of professional educational institutions and pedagogical staff of extracurricular educational institutions, professional activities of which is education of children, pupils and student youth.

Article 2.2. Forming teacher's personality – a person with high level of education, general cultural training, high spiritual and moral qualities, able to teach children, youth and students in accordance with requirements of the XXI century is a center of pedagogical education and different forms of training a pedagogue within its framework.

Article 2.3. Fundamentals of pedagogical education of the European area were laid down in the epoch of antiquity. Their universal humanistic content has been polished during the process of historical climbing of European countries up path of progress. Each of the following epochs – Middle Ages and Renaissance, Reformation and Age of Enlightenment, New times and Classical Era, gradually formed the model of pedagogical education as humanistic, creative, human- and cultural creative.

Article 2.4. Modern context of European pedagogical education is defined by humanistic standards that have been established in European area as universal sense-defining principles.

Chapter 3

Philosophical and Methodological Principles of Pedagogical Education

Article 3.1. Principles of pedagogical education are key provisions which define formation, functioning and development of the system of pedagogical education in European area.

Article 3.2. Main principles among them are as follows: anthropocentrism, scientificity, accessibility, systemic approach, practice, individual approach, creative work, academic autonomy, creativity and innovation development.

Article 3.3. In their aggregate and interaction, principles form a methodological basis of pedagogical activity of all educational institutions, scientific and methodical institutions, research and production enterprises, public and local educational governing bodies and self-governing in the sphere of education, regardless of the form of ownership and subordination.

Chapter 4

Value Platform of Pedagogical Education

Article 4.1. Pedagogical education has evaluative nature.

Article 4.2. Value basis of pedagogical education is constituted by standards, developed by European community during its historical evolution.

Article 4.3. Pedagogical values have a deideologized and non-party nature.

Article 4.4. Main pedagogical values are: tolerance, democracy, peacefulness, ecological safety, human rights and solidarity, mercy and conscience, responsibility. New teacher, trained on such value basis must be able to “erase” the image of the other as an “enemy”; to form tolerance, balance and peacefulness; to establish ecological outlook; to nurture respect to human rights, democracy and solidarity; to cooperation with representatives of different religious confessions.

Article 4.5. Tolerance is an active value of the European community.

Article 4.6. Permeated with the spirit of tolerance, the mentioned values form a spiritual platform in their interaction, on which training of a new teacher in the countries of European area is based.

Article 4.7. Common spiritual platform of pedagogical education does not restrict spiritual freedom of nations of the European area. It can be supplemented with its own values or by the achievements, borrowed from the cultural area of neighbour nations.

Chapter 5

Content of Pedagogical Education in the Context of Challenges of Globalized World

Article 5.1. Constitution is based on the general philosophy of education, successively absorbs all progressive innovations, approbated by nations and cultures of European area in the process of their historical evolution. However,

it is a philosophical and pedagogical echo of the "spirit of the modern era", which is implemented in the current time and space.

Article 5.2. Content of philosophy of pedagogical education is defined by scientific achievements in the comprehension of: nature and essence of a human being, his existence in the world of nature and culture, production and consumption, political and socio-cultural relations, moral and aesthetic dimension, - as well as rationally comprehended results of social practice.

Article 5.3. Questions of survival of humanity, formation of human being as a personality in the context of the threats caused by the global problems of the past in the period of the development of industrialism and scientific and technical progress are in the center of pedagogical educational content. Newest content of pedagogical education is formed by the answers to similar questions, put by such world processes as globalization and information revolution.

Article 5.4. Core basis of the content of pedagogical education is the response to the necessity of preservation of human civilization.

Article 5.5. Content of pedagogical education subjects to the necessity of forming teacher's ability to teach his students to live together in the modern globalized world, to constantly recreate and improve conditions of human's worthy existence; providing their free communication in the system of relations of steady human development.

Chapter 6

Basic Competences of the European Teacher

Article 6.1. Main task of training a European teacher is forming the ability for practical educational activity as a dynamic combination of ethic values and cognitive, meta-cognitive, interpersonal and practical abilities and skills, knowledge and understanding.

Article 6.2. Basic competences, which must be obtained by a teacher of the XXI century are: 1) communicative competency (in particular, modern teacher must freely speak several European languages); 2) self-identity competency; 3) competency of justice; 4) leadership competency; 5) research and analytical competency; 6) ability for life-long learning; 7) empathy - ability to understand pupil's or student's worries and to sympathize in the process of communication.

Article 6.3. The most important competency of a XXI century pedagogue is to provide an educational environment that facilitates prosperity of every child and forms his rich spiritual world.

Article 6.4. High professionalism and competences of a teacher are directed at forming a full-scale subject of the European process – a person of deep knowledge and high culture, bearer of humanistic philosophy, outlook and morality, national and universal values; at training of abilities, necessity and aspiration of their implementation in the European and world living area.

Chapter 7

Leading Pedagogical Strategies

Article 7.1. Society of knowledge requires creativity, global competency and mobility, criticality and non-standard nature from graduates of modern schools as well as teachers, who must obtain a wide spectrum of pedagogical strategies (teaching strategies), providing maximum improvement of student's achievements.

Article 7.2. Pedagogical strategy is the philosophy of pedagogue's education that stipulates his: 1) plan of long-term results achievement; 2) principles of functioning and implementation of educational models and technologies; 3) position that is revealed in the variety of actions; 4) perspective of professional growth and development of life activity; 5) methods (special "maneuvers") of motivation of teaching pupils and students and forming their competitive advantages.

Article 7.3. Key strategies of teacher's successful activity are: authenticity, exceptionality, visualization of knowledge, democratic nature, dialogicality, research activity, integrity, constructivism, leadership, personal orientation, consistency, reflectivity, improvement, social orientation, use of appropriate experience, collaboration, purposefulness.

Article 7.4. Strategy of teaching in the system of pedagogical education, main direction of actions of all its participants, is directed towards effective pedagogue's choice of: his own strategies of teaching in class rooms and lecture halls; forming their own strategy of teaching as processes of comprehension; foreseeing and transformation of own competence. Perspectives of development of pedagogical education are: determination of principles of modelling strategies of teaching; strategic teaching, research communicative teaching strategy, leadership of a teacher as his potentially strong teaching strategy.

Chapter 8

Leading Pedagogical Technologies

Article 8.1. Effectiveness of pedagogue's activity directly depends on the mastery of mechanisms and methods of delivering educational content to the learners. The latter is associated with so-called pedagogical technologies – a set of procedures, means and methods of solving pedagogical tasks, used in a particular algorithm.

Article 8.2. Modern pedagogical technologies and technique of their use are determined by the content of the academic discipline, general principles of pedagogical process, cultural achievements and social practice.

Article 8.3. Pedagogical technologies cannot be dogmatized; the right of free choice of a teacher, based on his pedagogical expertise and creativity - constitutes the basis of their application.

Article 8.4. Pedagogical technologies implemented with the use of pedagogue's

individual research, using modern information tools, language strategies and discourse techniques are defined as “high pedagogical technologies”.

Article 8.5. High pedagogical technologies provide innovative nature of development of pedagogical education, educational effectiveness of a teacher.

Chapter 9

Practice in the System of Training a New Teacher

Article 9.1. Basis of efficiency of pedagogical process is pedagogical practice, which is conducted on appropriately equipped bases of educational institutions, as well as modern enterprises and organizations of various sectors of economy, education, health care, culture, trade and government.

Article 9.2. Pedagogical practice has deedful (labour) and objective nature, it is the source (and mechanism) of mastering social and pedagogical experience, acts as a criterion of truth of pedagogical process.

Article 9.3. Practice provides an “immersion” of person into a real production process, its cognition not only from outside, i.e. on the basis of theoretical knowledge, but also from within, in its entirety of production reality, concreteness and vitality. Training of future professionals is impossible without practice. A person becomes a teacher, pre-school teacher, mentor not when he has acquired a certain amount of knowledge that he has to transfer to pupil, and even not when he has mastered the appropriate training and educational methods or technologies, but foremost when he perceives life as it is, felt its genuineness, trained himself to resist and reject falsehood, became sure in his right of a guide of life justice.

Article 9.4. Modernity requires radical modernization of practical training of a future teacher, ensuring its continuity and consistency of implementation of such its types as: a) introduction practical training; b) culturological practical training; c) teaching practice; d) training practice; and e) pre-graduation (subject) practical training.

Article 9.5. Special weight is laid upon civil practice of future pedagogues; it has consistent nature and is carried out throughout the process of their training; its main purpose is to integrate future specialist into the system of social relations, to form civil qualities, to protect a teacher from “contemplative” attitude towards life, to form his active citizenship.

Chapter 10

Academic Mobility of a Teacher

Article 10.1. Distinctive feature of forming and functioning of a new teacher is a high level of his academic mobility – ability to respond adequately to changes of pedagogical reality, find answers to challenges of the era, to move in the pedagogical area in accordance with the objectives brought into focus by public educational policy, or in response to the change of life circumstances.

Article 10.2. Academic mobility keeps teacher ready to the changes of public educational policy, requires increase of his adaptive capacity, forms a platform of creative approach to pedagogical activity.

Article 10.3. Academic mobility contributes to the formation of cross-cultural values of a teacher, tolerance, willingness to cooperate.

Final Provisions

European integration processes require accelerated enrichment, revival of humanistic essences, returning them into social area. This must be accomplished by a teacher, trained in accordance with a single scale of basic cross-cultural values, elaborated by the European community in the process of its historical evolution.

Педагогічна Конституція Європи

Преамбула

Об'єднавчий процес, що розгортається на теренах Європи, потребує формування сучасного суб'єкта європейської життєдіяльності – людини, здатної до співжиття у полікультурному суспільстві у мирі і злагоді, за принципами гуманізму, милосердя, справедливості і свободи. Одночасно Європейська спільнота, виплекана на демократичних традиціях відкритості та довіри, все нагальніше постає перед необхідністю їх збереження та захисту в умовах сучасних викликів – фінансово-економічної кризи, міжнародного тероризму, расової та релігійної нетерпимості. Існує реальна небезпека моральної та духовної деградації людства на тлі загроз вичерпання природо-ресурсного потенціалу планети, ядерної чи екологічної катастрофи, розгортання інших глобальних проблем сучасності.

Запобігти та протистояти цим складним процесам може і повинен кожен, кому не байдужа доля прийдешніх генерацій. Справедливим є судження, що реалізація цієї історичної місії неможлива без учителя – одного із ключових суб'єктів позитивних змін. Учитель покликаний суспільством бути провідником демократичних ідей та високої моралі. Навчаючи дітей і молодь, формуючи їх світогляд і культуру, він здатен виховати у молодого покоління прагнення до взаєморозуміння, солідарності, толерантності та ефективної співпраці в умовах життя у спільному європейському домі. Педагогам (учителям, вихователям, соціальним педагогам, викладачам вищих навчальних закладів) посилено утверджувати в освітньому просторі Європи авторитет духовності, ідеали європейської спільноти.

Незаперечно, що майбутнє кожного народу, країни і співдружність народів значною мірою залежать від якісної підготовки майбутніх педагогів. Нині європейські країни пропонують розмаїття моделей здійснення такої підготовки як за змістом, так і за формою. Об'єднавчі освітні процеси, що відбуваються в сучасній Європі, спонукають до пошуку спільних засад складної архітектури професійної підготовки педагогів. Педагогічна Конституція Європи передбачає визначення єдиної ціннісної та методологічної платформи підготовки нового учителя для об'єднаної Європи XXI ст. Документ висвітлює основні параметри педагогічної освіти - принципи її розвитку, зміст, умови, очікувані результати реалізації.

Необхідно віддати найвищу шану представникам європейських країн, славетним педагогам, мислителям, подвижникам освітньої справи,

які у ході історичного розвитку сформували спільну платформу цінностей, актуальну для всіх країн і народів європейського континенту і всього світу: Анрі Валлон, Хуан Луїс Вівес, Лев Виготський, Йоган Фрідріх Гербарт, Дімітріс Глінос, Миколай Фредерік Северин Грундтвіг, Вільгельм фон Гумбольт, Жан - Овідій Декролі, Фрідріх Адольф Вільгельм Дістервег, Марк-Антуан Жюльєн де Парі, Петро Каптерев, Еллен Кей, Георг Кершенштейнер, Ян Амос Коменський, Януш Корчак, Роже Кузіне, Джон Локк, Антон Макаренко, Марія Монтессорі, Олександр Сазерленд Нілл, Йоганн Генріх Песталоцці, Жан Піаже, Жан-Жак Руссо, Антоніо Сержіо де Соуза, Богдан Суходольські, Василь Сухомлинський, Хільда Таба, Агостон Трефорт, Костянтин Ушинський, Фрідріх Фребель, Селестен Френе, Торстен Хусен, Рудольф Штайнер та ін.

Провідними із сформульованих цінностей стали: людиноцентризм, толерантність, миролюбство, екологічна безпека, дотримання прав людини, солідарність. Підготовка педагогів за єдиною шкалою загальнолюдських цінностей і з урахуванням національних особливостей є тим головним остовом, навколо якого мають здійснюватись модернізаційні та інноваційні процеси педагогічної освіти в сучасному європейському просторі. Європейський учитель покликаний знайти відповіді на виклики епохи й сприяти входженню учнівської і студентської аудиторії в лоно прогресу наукового знання, високої культури, соціально - практичного досвіду поколінь, загальнолюдських соціокультурних цінностей, духу гуманізму і людинолюбства.

Нормативні основи професійної педагогічної підготовки закладені Рекомендаціями МОП/ЮНЕСКО про статус вчителів (1966 р.) та Рекомендаціями ЮНЕСКО про статус викладацьких кадрів вищих навчальних закладів (1997 р.), Лісабонськими домовленостями (1997 р.) щодо визнання кваліфікацій у галузі вищої освіти, деклараціями Болонського процесу стосовно створення європейського простору у сфері вищої освіти, Міжнародною стандартною класифікацією освіти (МСКО-2011).

Актуальність «Педагогічної Конституції Європи», розробленої професорами Віктором Андрущенко (Україна), Морітцем Гунцінгером (Німеччина), Альгірдасом Гайжутісом (Литва), полягає у доповненні переліку міжнародних документів у сфері вищої освіти документом, який інтегрує уявлення про основи педагогічної підготовки у європейській освітній простір.

Розділ 1

Загальні положення

Стаття 1.1. Педагогічна Конституція Європи (далі – Конституція) визначає принципи та методологію філософії та політики процесу підготовки нового вчителя для об'єднаної Європи XXI століття.

Стаття 1.2. Конституція приймається Загальними зборами Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи.

Стаття 1.3. Конституція окреслює засади узгодженої транснаціональної політики в галузі педагогічної освіти, визначає принципи формування, організації і діяльності ключових ланок загального механізму підготовки педагогічних кадрів з метою підвищення її якості, спрямовує педагогічну діяльність, сприяє розвитку партнерства країн в системі педагогічної освіти європейського простору.

Стаття 1.4. Принципи Конституції, маючи інтеграційний характер, можуть бути адаптованими до національних педагогічних традицій та політики у галузі вищої педагогічної освіти кожної зацікавленої країни.

Стаття 1.5. Положення Конституції мають позапартійний характер і не підлягають ідентифікації з ідеологічними засадами будь-якої політичної партії.

Розділ 2

Педагогічна освіта у Європейському просторі

Стаття 2.1. Педагогічна освіта є системою трансферу фундаментальних, прикладних і актуальних знань у процесі навчально-виховної діяльності різних типів навчальних закладів, спрямованих на підготовку педагогів дошкільної, початкової та середньої освіти, викладачів професійних навчальних закладів та педагогічного персоналу закладів додаткової освіти та виховання, професійною діяльністю яких є навчання та виховання дітей, учнівської та студентської молоді.

Стаття 2.2. Центром педагогічної освіти та різних форм підготовки педагога у її рамках є формування особистості вчителя – людини високого рівня освіти, загальнокультурної підготовки, високих духовних і моральних якостей, здатного до навчання та виховання дітей, молоді та студентів відповідно до вимог XXI століття.

Стаття 2.3. Основи педагогічної освіти європейського простору закладені в епоху античності. Їх загальнолюдський гуманістичний зміст шліфувався в процесі історичного сходження країн Європи сходами прогресу. Кожна з наступних епох – Середньовіччя і Відродження, Реформація і Просвітництво, Нові часи і Класична епоха послідовно формувала модель педагогічної освіти як освіти гуманістичної, креативної, людино- і культуротворчої.

Стаття 2.4. Сучасний контекст європейської педагогічної освіти визначається гуманістичними нормами, що утвердились у європейському просторі у якості загальнолюдських сенсовизначальних принципів.

Розділ 3

Філософсько-методологічні принципи педагогічної освіти

Стаття 3.1. Принципами педагогічної освіти є ключові положення, що визначають побудову, функціонування та розвиток системи педагогічної освіти у європейському просторі.

Стаття 3.2. Основними серед них є принципи: людиноцентризму, науковості, доступності, системності, практики, індивідуального підходу, творчості, академічної автономії, креативності та інноваційного розвитку.

Стаття 3.3. У своїй сукупності та взаємодії принципи складають методологічну основу педагогічної діяльності усіх навчальних закладів, науково-методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування в галузі освіти незалежно від форми власності та підпорядкування.

Розділ 4

Ціннісна платформа педагогічної освіти

Стаття 4.1. Педагогічна освіта має ціннісний характер.

Стаття 4.2. Ціннісну основу педагогічної освіти складають норми, вироблені європейською спільнотою впродовж її історичної еволюції.

Стаття 4.3. Педагогічні цінності мають деідеологізований і департизований характер.

Стаття 4.4. Основними педагогічними цінностями є: толерантність, демократія, миролюбство, екологічна безпека, права людини і солідарність, милосердя і совість, відповідальність. Підготовлений на такій ціннісній основі новий вчитель повинен бути здатним до «стирання» образу іншого як «ворога»; формування толерантності, зваженості і миролюбності; утвердження екологічного світогляду; виховання поваги до прав людини, демократії і солідарності; співпраці із представниками різних релігійних конфесій.

Стаття 4.5. Толерантність є діяльнісною цінністю європейської спільноти.

Стаття 4.6. Пронизані духом толерантності, означені цінності у своїй взаємодії формують духовну платформу, на якій базується підготовка нового вчителя в країнах європейського простору.

Стаття 4.7. Загальноприйнята духовна платформа педагогічної освіти не обмежує духовну свободу народів європейського простору. Вона може бути доповнена власними цінностями або ж надбаннями, запозиченими з культурного простору сусідніх народів.

Розділ 5

Зміст педагогічної освіти в контексті викликів глобалізованого світу

Стаття 5.1. Конституція базується на загальній філософії освіти, спадкоємно вбирає в себе всі прогресивні інновації, апробовані народами і культурами європейського простору впродовж їх історичного поступу. Разом з тим, вона є філософсько-педагогічним відлунням «духу сучасної епохи», що реалізується в поточному часі і просторі.

Стаття 5.2. Зміст філософії педагогічної освіти визначають наукові досягнення у розумінні природи та сутності людини, її буття у світі природи та культури, виробництва та споживання, політичних та соціокультурних відносин, морально-естетичного виміру, а також раціонально осмислені результати соціальної практики.

Стаття 5.3. В центрі змісту педагогічної освіти знаходяться питання виживання людства, формування людини як особистості у контексті загроз, сформованих глобальними проблемами минулого в період розвитку індустріалізму та науково-технічного прогресу. Новітній зміст педагогічної освіти формують відповіді на аналогічні питання, поставлені такими світовими процесами, як глобалізація та інформаційна революція.

Стаття 5.4. Стрижневою основою змісту педагогічної освіти є відповідь на потребу збереження людської цивілізації.

Стаття 5.5. Зміст педагогічної освіти підпорядковується потребі формування у вчителя здатності навчити своїх учнів жити разом у сучасному глобалізованому світі, постійно відтворювати і вдосконалювати умови гідного існування людини; забезпечення їх вільного спілкування в системі відносин сталого людського розвитку.

Розділ 6

Основні компетенції європейського вчителя

Стаття 6.1. Головним завданням підготовки європейського вчителя є формування здатності до практичної навчально-виховної діяльності як динамічного поєднання етичних цінностей і когнітивних, метакогнітивних, міжособистісних і практичних вмінь та навичок, знань та розуміння.

Стаття 6.2. Основними компетентностями, якими має володіти вчитель XXI століття є: 1) комунікативна компетентність (зокрема, сучасний учитель має вільно володіти кількома європейськими мовами); 2) компетентність самоідентичності; 3) компетентність справедливості; 4) лідерська компетентність; 5) дослідницько-аналітична компетентність; 6) здатність навчатися протягом життя; 7) емпатія – здатність розуміти переживання учня чи студента та співпереживати в процесі спілкування.

Стаття 6.3. Найважливіша компетентність педагога XXI століття – забезпечити навчальне середовище, яке сприяє благополуччю кожної дитини і формує її багатий духовний світ.

Стаття 6.4. Високий професіоналізм і компетенції учителя спрямовуються на формування повноформатного суб'єкта європейського процесу – людини глибоких знань і культури, носія гуманістичної філософії, світогляду і моралі, національних і загальнолюдських цінностей, на виховання вмінь, потреби і прагнення їх реалізації в європейському і світовому життєвому просторі.

Розділ 7

Провідні педагогічні стратегії

Стаття 7.1. Суспільство знань вимагає креативності, глобальної компетентності і мобільності, критичності та нестандартності як від випускників сучасних шкіл, так і від учителів, які мають володіти широким спектром педагогічних стратегій (стратегій навчання), що забезпечують максимальне поліпшення учнівських досягнень.

Стаття 7.2. Педагогічна стратегія – це філософія освіти педагога, що обумовлює його 1) план досягнення довгострокових результатів; 2) принципи діяльності та здійснення моделей і технологій освіти; 3) позицію, що розкривається в різноманітності дій; 4) перспективу професійного зростання і розвитку життєдіяльності; 5) прийоми (особливі «маневри») мотивації навчання учнів і студентів та формування в них конкурентних переваг.

Стаття 7.3. Ключовими стратегіями успішної діяльності вчителя є: автентичність, виключність, візуалізація знань, демократичність, діалогічність, дослідництво, інтегративність, конструктивізм, лідерство, особистісна зорієнтованість, послідовність, рефлексивність, розвивальність, соціальна спрямованість, спираючись на відповідний досвід, співробітництво, цілеспрямованість.

Стаття 7.4. Стратегія навчання в системі педагогічної освіти, магістральний напрям дій усіх її учасників, спрямовується на ефективний вибір педагогами власних стратегій навчання у класних кімнатах і аудиторіях, формування ними власної стратегії навчання як процесів осмислення; передбачення та трансформації власної компетентності. Перспективами розвитку педагогічної освіти є визначення принципів моделювання стратегій навчання; стратегічне навчання, дослідницька комунікативна стратегія навчання, лідерство вчителя як його потенційно сильна стратегія навчання.

Розділ 8

Провідні педагогічні технології

Стаття 8.1. Ефективність діяльності педагога безпосередньо залежить від володіння механізмами та способами донесення змісту освіти до тих, хто навчається. Останнє пов'язується з педагогічними технологіями –

сукупністю процедур, засобів та способів вирішення педагогічних завдань, які застосовуються у певному алгоритмі.

Стаття 8.2. Сучасні педагогічні технології та методика їх застосування визначаються змістом навчального предмету, загальними принципами педагогічного процесу, надбаннями культури та соціальної практики.

Стаття 8.3. Педагогічні технології не підлягають догматизації; в основі їх застосування – право вільного вибору учителя, заснованого на його педагогічній майстерності та творчості.

Стаття 8.4. Педагогічні технології, що здійснюються з використанням власних наукових досліджень педагога, із застосуванням сучасних інформаційних засобів, мовних стратегій та дискурсних прийомів, визначаються «високими педагогічними технологіями».

Стаття 8.5. Високі педагогічні технології забезпечують інноваційний характер розвитку педагогічної освіти, ефективність навчально-виховної діяльності педагога.

Розділ 9

Практика в системі підготовки нового вчителя

Стаття 9.1. Основою ефективності педагогічного процесу є педагогічна практика, що проводиться на оснащених відповідним чином базах навчальних закладів, а також на сучасних підприємствах і в організаціях різних галузей господарства, освіти, охорони здоров'я, культури, торгівлі і державного управління.

Стаття 9.2. Педагогічна практика має діяльнісний (трудовий) і предметний характер, є джерелом (і механізмом) освоєння соціального і педагогічного досвіду, постає у якості критерію істини педагогічного процесу.

Стаття 9.3. Практика забезпечує «занурення» особистості в реальний виробничий процес, пізнання його не тільки ззовні, тобто на основі теоретичних знань, але й з середини, у всій повноті виробничої дійсності, конкретики, життєвості. Поза практикою підготовка майбутніх фахівців є явищем неможливим. Вчителем, вихователем, наставником людина стає не тоді, коли вона освоїла певну суму знань, які має передати учню і, навіть, не тоді, коли вона оволоділа відповідними навчально-виховними методиками чи технологіями, а насамперед, тоді, коли вона *зрозуміла життя таким, яким воно є*, відчула його справжність, виховала в собі якості неприйняття, відторгнення фальшу, упевнилась у своїй правоті провідника життєвої справедливості.

Стаття 9.4. Сучасність вимагає радикальної модернізації практичної підготовки майбутнього вчителя, забезпечення її безперервності і послідовності впровадження таких її видів, як: а) ознайомча практика; б) культурологічна практика; в) виховна практика; г) навчальна практика; д) переддипломна (предметна) практика.

Стаття 9.5. Особливе навантаження покладається на громадянську практику майбутніх педагогів; вона має наскрізний характер і здійснюється протягом всього процесу їх підготовки; її головна мета – інтегрувати майбутнього фахівця в систему суспільних відносин, сформувати громадянські якості, забезпечити вчителя від «споглядального» ставлення до життя, сформувати його активну громадянську позицію.

Розділ 10

Академічна мобільність учителя

Стаття 10.1. Характерною особливістю становлення та функціонування нового учителя є високий рівень його академічної мобільності – здатності адекватно реагувати на зміни педагогічної реальності, знаходити відповіді на виклики епохи, пересуватись у педагогічному просторі у відповідності із завданнями, актуалізованими суспільною освітньою політикою або ж у відповідь на зміну життєвих обставин.

Стаття 10.2. Академічна мобільність утримує учителя у стані готовності до змін суспільної освітньої політики, вимагає підвищення рівня його адаптаційних можливостей, формує платформу творчого підходу до педагогічної справи.

Стаття 10.3. Академічна мобільність сприяє формуванню кроскультурних цінностей учителя, толерантності, налаштованості на співпрацю.

Прикінцеві положення

Європейські об'єднавчі процеси потребують якнайшвидшого збагачення, відродження гуманістичних сутностей, повернення їх у соціальний простір. Це має виконати учитель, підготовлений за єдиною шкалою базових кроскультурних цінностей, вироблених європейською спільнотою в процесі її історичної еволюції.

Педагогическая Конституция Европы

Преамбула

Объединительный процесс, который разворачивается на территории Европы, нуждается в формировании современного субъекта европейской жизнедеятельности – человека, способного к сосуществованию в поликультурном обществе в мире и согласии в соответствии с принципами гуманизма, милосердия, справедливости и свободы. В то же время Европейское сообщество, воспитанное на демократических традициях открытости и доверия, всё больше оказывается перед необходимостью их сохранения и защиты в условиях современных вызовов – финансово-экономического кризиса, международного терроризма, расовой и религиозной нетерпимости. Существует реальная опасность нравственной и духовной деградации человечества на фоне угрозы истощения природноресурсного потенциала планеты, ядерной или экологической катастрофы, развёртывания других глобальных проблем современности.

Предотвратить эти сложные процессы и противостоять им может и должен каждый, кому не безразлична судьба грядущих поколений. Справедливым является суждение о том, что реализация этой исторической миссии невозможна без учителя – одного из ключевых субъектов положительных изменений. Учитель призван обществом быть проводником демократических идей и высокой морали. Обучая детей и молодёжь, формируя их мировоззрение и культуру, он способен воспитать у молодого поколения стремление к взаимопониманию, солидарности, толерантности и эффективному сотрудничеству в условиях жизни в общем европейском доме. Педагогам (учителям, воспитателям, социальным педагогам, преподавателям высших учебных заведений) под силу утверждать в образовательном пространстве Европы авторитет духовности, идеалы европейского сообщества.

Бесспорно, будущее каждого народа, страны и содружество народов в значительной степени зависят от качественной подготовки будущих педагогов. В настоящее время европейские страны предлагают разнообразные модели осуществления такой подготовки как по содержанию, так и по форме. Объединительные образовательные процессы, которые происходят в современной Европе, побуждают к поиску общих принципов сложной архитектуры профессиональной подготовки педагогов. Педагогическая Конституция Европы предусматривает определение единой ценностной и методологической платформы подготовки нового учителя для объединённой Европы XXI века. Документ освещает основные параметры педагогического

образования - принципы её развития, содержание, условия, ожидаемые результаты реализации.

Необходимо отдать должное представителям европейских стран, известным педагогам, мыслителям, подвижникам образовательного дела, которые в ходе исторического развития сформировали общую платформу ценностей, актуальную для всех стран и народов не только европейского континента и всего мира: Анри Валлон, Хуан Луис Вивес, Лев Выготский, Йоган Фридрих Гербарт, Димитрис Глинос, Николай Фредерик Северин Грундтвиг, Вильгельм фон Гумбольдт, Жан-Овидий Декроли, Фридрих Адольф Вильгельм Дистервег, Марк-Антуан Жюльен де Пари, Петр Каптерев, Эллен Кей, Георг Кершенштейнер, Ян Амос Коменский, Януш Корчак, Роже Кузине, Джон Локк, Антон Макаренко, Мария Монтессори, Александр Сазерленд Нилл, Иоганн Генрих Песталоцци, Жан Пиаже, Жан-Жак Руссо, Антонио Сержио де Соуза, Богдан Суходольски, Василий Сухомлинский, Хильда Таба, Агостон Трефорт, Константин Ушинский, Фридрих Фребель, Селестин Френе, Торстен Хусен, Рудольф Штайнер и др.

Ведущими из сформулированных ценностей стали: человекоцентризм, толерантность, миролюбие, экологическая безопасность, соблюдение прав человека, солидарность. Подготовка педагогов по единой шкале общечеловеческих ценностей с учётом национальных особенностей является тем главным стержнем, вокруг которого должны осуществляться модернизационные и инновационные процессы педагогического образования в современном европейском пространстве. Европейский учитель призван найти ответы на вызовы эпохи и способствовать вхождению ученической и студенческой аудитории в лоно прогресса научного знания, высокой культуры, социально-практического опыта поколений, общечеловеческих социокультурных ценностей, духа гуманизма и человеколюбия.

Нормативные основы профессиональной педагогической подготовки заложены Рекомендациями МОП/ЮНЕСКО о статусе учителей (1966 г.) и Рекомендациями ЮНЕСКО о статусе преподавательских кадров высших учебных заведений (1997 г.), Лиссабонскими договоренностями (1997 г.) о признании квалификаций в отрасли высшего образования, декларациями Болонского процесса о создании европейского пространства в сфере высшего образования, Международной стандартной классификацией образования (МСКО-2011).

Актуальность «Педагогической Конституции Европы», разработанной профессорами Виктором Андрущенко (Украина), Моритцем Гунцингером (Германия), Альгирдасом Гайжутисом (Литва), заключается в дополнении перечня международных документов в сфере высшего образования документом, который интегрирует представления об

основах педагогической подготовки в европейском образовательном пространстве.

Раздел 1

Общие положения

Статья 1.1. Педагогическая Конституция Европы (далее – Конституция) определяет принципы и методологию философии и политики процесса подготовки нового учителя для объединенной Европы XXI века.

Статья 1.2. Конституция принимается Общим собранием Ассоциации ректоров педагогических университетов Европы.

Статья 1.3. Конституция очерчивает принципы согласованной транснациональной политики в отрасли педагогического образования, определяет принципы формирования, организации и деятельности ключевых звеньев общего механизма подготовки педагогических кадров с целью повышения ее качества, направляет педагогическую деятельность, содействует развитию партнерства стран в системе педагогического образования европейского пространства.

Статья 1.4. Принципы Конституции, имея интеграционный характер, могут быть адаптированы к национальным педагогическим традициям и политике в отрасли высшего педагогического образования каждой заинтересованной страны.

Статья 1.5. Положения Конституции имеют внепартийный характер и не подлежат идентификации с идеологическими принципами какой бы то ни было политической партии.

Раздел 2

Педагогическое образование в Европейском пространстве

Статья 2.1. Педагогическое образование является системой трансфера фундаментальных, прикладных и актуальных знаний в процессе учебно-воспитательной деятельности разных типов учебных заведений, направленных на подготовку педагогов дошкольного, начального и среднего образования, преподавателей профессиональных учебных заведений и педагогического персонала заведений дополнительного образования и воспитания, профессиональной деятельностью которых является обучение и воспитание детей, ученической и студенческой молодежи.

Статья 2.2. Центром педагогического образования и разных форм подготовки педагога в её рамках является формирование личности учителя – человека с высоким уровнем образования, общекультурной подготовки, высоких духовных и моральных качеств, способного к

обучению и воспитанию детей, молодежи и студентов в соответствии с требованиями XXI века.

Статья 2.3. Основы педагогического образования европейского пространства были заложены ещё в эпоху античности. Их общечеловеческое гуманистическое содержание шлифовалось в процессе исторического восхождения стран Европы по пути прогресса. Каждая из последующих эпох – Средневековье и Возрождение, Реформация и Просветительство, Новые времена и Классическая эпоха – последовательно формировала модель педагогического образования как образования гуманистического, креативного, человеко- и культуротворческого.

Статья 2.4. Современный контекст европейского педагогического образования определяется гуманистическими нормами, которые утвердились в европейском пространстве в качестве общечеловеческих смыслоопределяющих принципов.

Раздел 3

Философско-методологические принципы педагогического образования

Статья 3.1. Принципами педагогического образования являются ключевые положения, которые определяют построение, функционирование и развитие системы педагогического образования в европейском пространстве.

Статья 3.2. Основными среди них являются принципы: человекоцентризма, научности, доступности, системности, практики, индивидуального подхода, творчества, академической автономии, креативности и инновационного развития.

Статья 3.3. В своей совокупности и взаимодействии принципы составляют методологическую основу педагогической деятельности всех учебных заведений, научно-методических учреждений, научно-производственных предприятий, государственных и местных органов управления образованием и самоуправления в отрасли образования независимо от формы собственности и подчинения.

Раздел 4

Ценностная платформа педагогического образования

Статья 4.1. Педагогическое образование имеет ценностный характер.

Статья 4.2. Ценностную основу педагогического образования составляют нормы, выработанные европейским сообществом на протяжении его исторической эволюции.

Статья 4.3. Педагогические ценности имеют деидеологизированный и департизированный характер.

Статья 4.4. Основными педагогическими ценностями являются: толерантность, демократия, миролюбие, экологическая безопасность, права человека и солидарность, милосердие и совесть, ответственность. Подготовленный на такой ценностной основе новый учитель должен быть способным к «стиранию» образа другого как «врага»; формированию толерантности, взвешенности и миролюбия; утверждению экологического мировоззрения; воспитанию уважения к правам человека, демократии и солидарности; сотрудничеству с представителями разных религиозных конфессий.

Статья 4.5. Толерантность является деятельностной ценностью европейского сообщества.

Статья 4.6. Пронизанные духом толерантности, названные ценности во взаимодействии формируют духовную платформу, на которой базируется подготовка нового учителя в странах европейского пространства.

Статья 4.7. Общепринятая духовная платформа педагогического образования не ограничивает духовную свободу народов европейского пространства. Она может быть дополнена собственными ценностями или же приобретениями, заимствованными из культурного пространства соседних народов.

Раздел 5

Содержание педагогического образования в контексте вызовов глобализованного мира

Статья 5.1. Конституция базируется на общей философии образования, последовательно впитывает все прогрессивные инновации, апробированные народами и культурами европейского пространства в процессе их исторической эволюции. Вместе с тем, она является философско-педагогическим отголоском «духа современной эпохи», который реализуется в текущем времени и пространстве.

Статья 5.2. Содержание философии педагогического образования определяют научные достижения в понимании: природы и сущности человека, его бытия в мире природы и культуры, производства и потребления, политических и социокультурных отношений, морально-эстетического измерения, – а также рационально осмысленные результаты социальной практики.

Статья 5.3. В центре содержания педагогического образования находятся вопросы выживания человечества, становления человека как личности в контексте угроз, сформированных глобальными проблемами прошлого в период развития индустриализма и научно-технического прогресса.

Новейшее содержание педагогического образования составляют ответы на аналогичные вопросы, поставленные такими мировыми процессами, как глобализация и информационная революция.

Статья 5.4. Стержневой основой содержания педагогического образования является ответ на потребность сохранения человеческой цивилизации.

Статья 5.5. Содержание педагогического образования подчиняется потребности формирования у учителя способности обучать своих учеников жить сообща в современном глобализованном мире, постоянно воссоздавать и совершенствовать условия достойного существования человека; обеспечивать их свободное общение в системе отношений устойчивого человеческого развития.

Раздел 6

Основные компетенции европейского учителя

Статья 6.1. Главной задачей подготовки европейского учителя является формирование способности к практической учебно-воспитательной деятельности как динамическому сочетанию этических ценностей и когнитивных, метакогнитивных, межличностных и практических умений и навыков, знаний и пониманий.

Статья 6.2. Основными компетентностями, которыми должен обладать учитель XXI века, являются: 1) коммуникативная компетентность (в частности, современный учитель должен свободно владеть несколькими европейскими языками); 2) компетентность самоидентичности; 3) компетентность справедливости; 4) лидерская компетентность; 5) исследовательско-аналитическая компетентность; 6) способность учиться на протяжении всей жизни; 7) эмпатия – способность понимать переживание ученика или студента и сопереживать в процессе общения.

Статья 6.3. Важнейшая компетентность педагога XXI века – обеспечить учебную среду, которая способствует благополучию каждого ребёнка и формирует его богатый духовный мир.

Статья 6.4. Высокий профессионализм и компетенции учителя направляются на формирование полноформатного субъекта европейского процесса – человека глубоких знаний и высокой культуры, носителя гуманистической философии, мировоззрения и морали, национальных и общечеловеческих ценностей; на воспитание умений, потребности и стремления их реализации в европейском и мировом жизненном пространстве.

Раздел 7

Ведущие педагогические стратегии

Статья 7.1. Общество знаний требует креативности, глобальной компетентности и мобильности, критичности и нестандартности как от выпускников современных школ, так и от учителей, которые должны владеть широким спектром педагогических стратегий (стратегий обучения), обеспечивающих максимальное улучшение ученических достижений.

Статья 7.2. Педагогическая стратегия – это философия образования педагога, которая обуславливает его: 1) план достижения долгосрочных результатов; 2) принципы деятельности и осуществления моделей и технологий образования; 3) позицию, которая раскрывается в разнообразии действий; 4) перспективу профессионального роста и развития жизнедеятельности; 5) приёмы (особые «манёвры») мотивации обучения учеников и студентов и формирования у них конкурентных преимуществ.

Статья 7.3. Ключевыми стратегиями успешной деятельности учителя являются: аутентичность, исключительность, визуализация знаний, демократичность, диалогичность, исследовательская деятельность, интегративность, конструктивизм, лидерство, личностная ориентированность, последовательность, рефлексивность, совершенствование, социальная направленность, использование соответствующего опыта, сотрудничество, целенаправленность.

Статья 7.4. Стратегия обучения в системе педагогического образования, магистральное направление действий всех её участников направляются на эффективный выбор педагогами: собственных стратегий обучения в классных комнатах и аудиториях, формирование ими собственной стратегии обучения как процессов осмысления; предвидение и трансформацию собственной компетентности. Перспективами развития педагогического образования является определение принципов моделирования стратегий обучения; стратегическое обучение, исследовательская коммуникативная стратегия обучения, лидерство учителя как его потенциально сильная стратегия обучения.

Раздел 8

Ведущие педагогические технологии

Статья 8.1. Эффективность деятельности педагога непосредственно зависит от владения механизмами и способами донесения содержания образования до обучающихся. Последнее связывается с так называемыми педагогическими технологиями – совокупностью процедур, средств и

способов решения педагогических задач, которые применяются в определённом алгоритме.

Статья 8.2. Современные педагогические технологии и методика их использования определяются содержанием учебного предмета, общими принципами педагогического процесса, приобретениями культуры и социальной практики.

Статья 8.3. Педагогические технологии не подлежат догматизации; в основе их использования – право свободного выбора учителя, основанного на его педагогическом мастерстве и творчестве.

Статья 8.4. Педагогические технологии, которые реализуются на основе собственных научных исследований педагога, с применением современных информационных средств, языковых стратегий и дискурсных приёмов, определяются «высокими педагогическими технологиями».

Статья 8.5. Высокие педагогические технологии обеспечивают инновационный характер развития педагогического образования, эффективность учебно-воспитательной деятельности педагога.

Раздел 9

Практика в системе подготовки нового учителя

Статья 9.1. Основой эффективности педагогического процесса является педагогическая практика, которая проводится на оборудованных соответствующим образом базах учебных заведений, а также на современных предприятиях и в организациях разных отраслей хозяйства, образования, здравоохранения, культуры, торговли и государственного управления.

Статья 9.2. Педагогическая практика имеет деятельный (трудовой) и предметный характер, является источником (и механизмом) освоения социального и педагогического опыта, выступает в качестве критерия истины педагогического процесса.

Статья 9.3. Практика обеспечивает «погружение» личности в реальный производственный процесс, познание его не только извне, то есть на основании теоретических знаний, но и изнутри, во всей полноте производственной действительности, конкретики, жизненности. Подготовка будущих специалистов невозможна вне практики. Учителем, воспитателем, наставником человек становится не тогда, когда он освоил определённую сумму знаний, которые должен передать ученику, и даже не тогда, когда он овладел соответствующими учебно-воспитательными методиками или технологиями, а в первую очередь тогда, когда он *воспринимает жизнь такой, какой она есть*, прочувствовал её подлинность, воспитал в себе качества неприятия фальши, отказа от неё, убедился в своей правоте проводника жизненной справедливости.

Статья 9.4. Современность требует радикальной модернизации практической подготовки будущего учителя, обеспечения её непрерывности и последовательности внедрения таких её видов, как: а) ознакомительная практика; б) культурологическая практика; в) воспитательная практика; г) учебная практика; д) преддипломная (предметная) практика.

Статья 9.5. Особая нагрузка приходится на гражданскую практику будущих педагогов; она имеет последовательный характер и осуществляется в течение всего процесса их подготовки; её главная цель – интегрировать будущего специалиста в систему общественных отношений, сформировать гражданские качества, уберечь учителя от «созерцательного» отношения к жизни, сформировать его активную гражданскую позицию.

Раздел 10

Академическая мобильность учителя

Статья 10.1. Характерной особенностью становления и функционирования нового учителя является высокий уровень его академической мобильности – способности адекватно реагировать на изменения педагогической реальности, находить ответы на вызовы эпохи, передвигаться в педагогическом пространстве в соответствии с задачами, актуализированными общественной образовательной политикой, или же в ответ на изменение жизненных обстоятельств.

Статья 10.2. Академическая мобильность удерживает учителя в состоянии готовности к изменениям в общественной образовательной политике, требует повышения уровня его адапционных возможностей, формирует платформу творческого подхода к педагогическому делу.

Статья 10.3. Академическая мобильность способствует формированию кросскультурных ценностей учителя, толерантности, настроенности на сотрудничество.

Заключительные положения

Европейские объединительные процессы нуждаются в скорейшем обогащении, возрождении гуманистических сущностей, возвращении их в социальное пространство. Это должен выполнить учитель, подготовленный по единой шкале базовых кросскультурных ценностей, выработанных европейским сообществом в процессе его исторической эволюции.

АНДРУЩЕНКО Віктор Петрович – ректор Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, президент Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи (Україна)

ANDRUSHCHENKO Victor – Rector of National Pedagogical Dragomanov University, President of the Association of Rectors of Pedagogical Universities in Europe (Ukraine)

АУЛЕЙТНЕР Юліан – Ректор Педагогічного Університету Суспільних Знань в Варшаві (Польща)

AULEYTNER Julian - Rector of Pedagogical University in Warsaw (Poland)

АФАНАС'ЄВ Володимир Васильович – ректор Ярославського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського

AFANASEV Vladimir - Rector of Yaroslavl State Pedagogical University (Russia)

БАЛАБАНОВ Констянтин Васильович – ректор Маріупольського державного університету (Україна)

BALABANOV Kostyantyn – Rector of Mariupol State University (Ukraine)

БАКІРОВ Віль Савбанович – Ректор Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (Україна)

BAKIROV Vil - Rector of V.N. Karazin Kharkiv National University (Ukraine)

БАРБАРЕЄВ Кіріл – проректор з розвитку, інвестицій та технічного обслуговування Університету «Гоце Дельчев»

BARBAREEV KIRIL – vice-Rector of "Goce Deicev" University, (Macedonia)

БОРДОВСЬКИЙ Геннадій Олексійович – президент Російського державного педагогічного університету імені А.І. Герцена (Росія)

BORDOVSKY Gennady – President of Russian State Pedagogical University named after A. Herzen (Russia)

ВОШІНСЬКІ Цезари – Ректор Вищої лінгвістичної школи у Ченстохові (Польща)

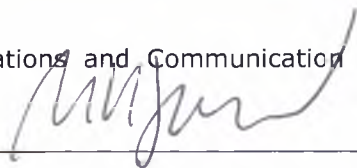
WOSIŃSKI Cezary – Rektor of University Coliege of Social Sciences (Poland)

ГАЙЖУТІС Альгірдас – ректор Литовського едукологічного університету (Литва)

GAIZHUTIS Algirdas – Rector of Lithuanian University of Educational Sciences (Lithuania)

ГУНЦІНГЕР Моріц – Почесний професор в галузі зв'язків з громадськістю, Почесний професор НПУ імені М. Драгоманова (Німеччина)

HUNZINGER Moritz – Honorary Professor of Public Relations and Communication of the National Pedagogical Dragomanov University (Germany)

ГІНЕК Йозеф – ректор Університету Градіц Кралове (Чехія)

HYNEK Josef – Rector of University of Hradec Králové (Czech Republic)

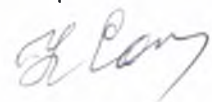
КРЕМЕНЬ Василь Григорович – Президент Національної Академії Педагогічних Наук України (Україна)

KREMEN Vasyl – President of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine (Ukraine)

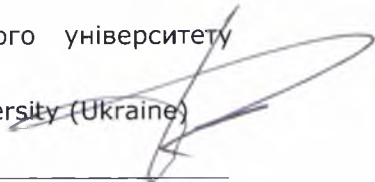
КІКУШ Ніколає – ректор Кишинівського педагогічного університету ім. "Іона Крянге" (Молдова)

KIKUSH Nicolaj - Rector of Ion Creangă Pedagogical State University (Moldova)

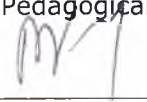
КОЦАН Ігор Ярославович – ректор Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (Україна)

KOTSAN IGOR – Rector of the Lesya Ukrainka East European National University (Ukraine)

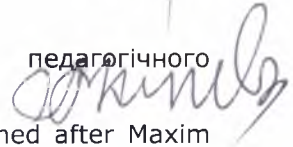
КРАВЕЦЬ Володимир Петрович – ректор Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Україна)

KRAVETS Volodymyr – Rector of the Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University (Ukraine)

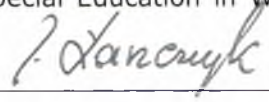
КУХАРЧИК Петро Дмитрович – ректор Білоруського державного педагогічного університету імені Максима Танка (Білорусь)

KUHARCHIK Piotr – Rector of Belarusian State Pedagogical University named after Maxim Tank (Belarus)

ЛАЩИК Ян – ректор Академії спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської у Варшаві (Польща)

LASHCHUK Jan – Rector of Maria Grzegorzewska Academy of Special Education in Warsaw (Poland)

ЛЮТЦ-БАХМАН Матіас – віце-президент Гете університету (Німеччина)

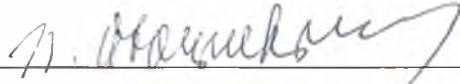
LUTZ - BACHMANN Matthias – Vice - Prezident of the Goethe University (Germany)

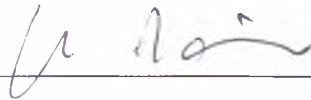
МІРЗАХАНЯН Рубен – ректор Вірменського державного педагогічного університету імені Хачатура Абовяна (Вірменія)

MIRZAKHANYAN Ruben – Rector of the Armenian State Pedagogical University after Khachatur Abovyan (Armenia)

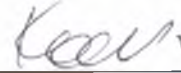
РАУІН Удо – Виконавчий директор Академії досліджень в освіті та педагогіці Гете університету (Німеччина)

RAUIN Udo – the Executive Director of the Education Research and Teacher Education at the Goethe University (Germany)

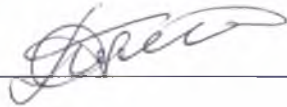
РЯБОВ Віктор Васильович – президент Московського міського педагогічного університету, Віце-президент Асоціації ректорів педагогічних університетів Європи (Росія)

RYABOV Viktor – President of the Moscow City Pedagogical University, Vice President of the Association of Rectors of Pedagogical Universities in Europe (Russia)

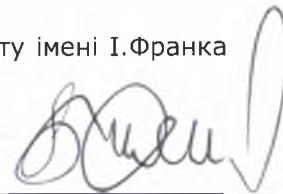
СТЕПКО Михайло Филімонович – Директор Інституту вищої освіти НАПН України (Україна)

СТЕРКО Mykhailo – Director of Institute of Higher Education of the National Academy of Pedagogical Sciences (Ukraine)

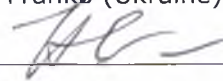
САУХ Петро Юрійович – ректор Житомирського державного університету імені І.Франка (Україна)

SAUKH Petro – Rector of Zhytomyr Ivan Franko State University (Ukraine)

СКОТНА Надія Володимирівна – ректор Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Україна)

SKOTNA Nadia – Drohobych State Pedagogical University named after Ivan Franko (Ukraine)

ЧЕБИКІН Олексій Якович – ректор Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського

СНЕВУКІН OLEKSIY – Rector of the South Ukrainian State Pedagogical University named after K. Ushinsky (Ukraine)

